

פרי קודש הילולים

לעילוי נשמת
קדושי העיר סאסרגענען
שנהרגו על קידוש השם
בימי הזעם בחודש סיון
תש"ד
ד' יקום דמם
תנצב"ה

פר' נשא וחג השבועות תשפ"ב

בס"ד, גליון מס' 14

מתורתו ומורשתו של רבינו הגה"ק הילל זצ"ל
אברק"ק סאסרגענען זי"ע

פר' נשא

ג' עמודי העולם כלולים בעמוד התורה

נשא את ראש פני גרשון גם הם וגו'

(במדבר ד' כ"ב)

ואכן מצינו שמקתה שהיה אבי נושאי הארון שבו היתה התורה יצאו משה אהרן ומרים. משה הוא עמוד התורה, כי התורה נקראת על שמו (עיין ילקוט שמעוני על נ"ך רמז תקצ"ה עה"פ זכרו תורת משה עבדי), אהרן הוא עמוד העבודה, שהוא הכהן הגדול המופקד על העבודה, ומרים היא עמוד גמילות חסדים, שהיא היתה המילדת העברית פועה ונקראה כן "על שם שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך נשים המפייסות תינוק הבוכה" (סוטה י"א ע"ב), ועל"י נאמר (שמות א' י"ז) "ותחיינה את הילדים", כדפירש רש"י "מספקות להם מים ומזון".

וזהו שאמר הכתוב "בני גרשון גם הם", ללמדנו שמעמוד התורה יגיע לכל שלשת עמודי העולם.

(ח"ב עמ' י"ג)

הנה "גם הם" משמע שבני גרשון טפלים לבני קהת, וצריך להבין טעם הדבר שהרי גרשון הוא הבכור ולמה אינו חשוב כקהת¹.

ונראה לפרש, דהנה אמרו חז"ל (אבות פ"א מ"ב) "על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים". והעיקר הוא עמוד התורה, שהיא יסוד ותנאי לקיום העולם (שבת פ"ח ע"א) והיתה גנוזה אצל הקב"ה תקע"ד דורות קודם בריאת העולם (שם ע"ב). ועוד שעל ידי התורה יכול לקיים כל ג' העמודים: עבודה, כי בזמן הזה שאין לנו קרבנות עומד לנו במקומם לימוד התורה (מגילה ל"א ע"ב, מנחות ק"י ע"א). וגמילות חסדים, שהרי אין לך גמילות חסדים גדולה ממי שלומד תורה עם אחרים².

פרקי אבות

(פרק א')

המעביר על מדותיו אף מן השמים ינהגו עמו כן

כל ימי גדלותי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה

(פ"א מ"ז)

פשע, למי נושא עון למי שעובר על פשע, היינו מדה כנגד מדה, כשם שהוא שותק וכולם את עצמו בשעת מריבה (עיין חולין פ"ט ע"א) והוא מן "הנעלבים ואינן עולבין שומעין חרפתן ואינן משיבין" (עיין יומא כ"ג ע"א), כך הקב"ה נוהג עמו והוא זוכה לאריכות אפים ואינו צריך לסיגופים ויסורים לכפרתו.

וזה הרמז בדברי התנא, "כל ימי גדלותי בין החכמים" וראיתי שאף הם היו צריכים כפרה, "ולא מצאתי לגוף טוב" לגוף דייקא, "אלא שתיקה", כי על ידי השתיקה וההעברה על מידותיו זוכה למדה כנגד מדה לכפרתו ושוב אינו צריך לסיגופי ויסורי הגוף כי זוכה לאריכות אפים.

(ח"ב עמ' ר"ח)

יש לדקדק למה אמר "לגוף", ומה טובה תצא לגוף מהשתיקה אדרבה השתיקה טובה היא לנשמה דווקא.

ונ"ל דהנה אף הצדיקים צריכים כפרה כמו שנאמר (קהלת ז' כ') "כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא", ואף על המצוות לפעמים צריכים כפרה אם אינם בשלימות. ומן הדין הי' לקצר ח"ו שנותיו של אדם אם לא שיעשה סיגופים עד אין מספר לזכות לכפרה (עיין ירושלמי מכות פ"ב ה"ו), ומה יעשה אדם שיזכה לאריכות אפים בלי קיצור ימים.

על זה אמרו חז"ל (ראש השנה י"ז ע"א) "כל המעביר על מדותיו מעבירין לו על כל פשעיו שנאמר (מיכה ז' י"ח) "נושא עון ועובר על

¹ רבינו הגה"ק זצ"ל ציין לדברי המדרש (במדבר רבה ו' א') "אע"פ שגרשון בכור ומצינו שבכל מקום חלק הכתוב כבוד לבכור, לפי שהיה קהת טוען הארון ששם התורה הקדימו הכתוב לגרשון", עיי"ש. ועדיין צריך להבין למה גרשון טפל לקהת.

² רבינו הגה"ק זצ"ל ציין לזה מה דאיתא בויקרא רבה (ל"ד ג'), "גומל נפשו איש חסד זה הלל הזקן, שבשעה שהיה נפטר מתלמידיו היה מהלך והולך עמם, אמרו לו תלמידיו

ד"ת לקראת זמן מתן תורתנו

קיום המצוות כחוק המלך בלא טעם, אבל גם מתוך הבנת טעמי המצוה

ויעל משה אל ה' ויכס הענן את ה'הר

(שמות כ"ד ט"ו)

המלך ולא רק מצד הבנת טעמי המצוות. אך בני ישראל רצו לקיים את המצוות רק מתוך הבנה, ולכן כשהראה להם השטן דמות מטתו של משה עשו להם עגל (שבת פ"ט ע"א), והרמז בזה הוא כי על העגל כתיב "אשר לא עלה עלי' עול" (במדבר י"ט ב') והיינו שחטאם היה שלא היה קיום המצוות שלהם מתוך עול בלבד. והכפרה לזה היא להביא פרה אדומה אשר היא חוק בלא הבנת הטעם, והיא תכפר על זה.

וזהו שאמר הקב"ה "עגלה" זו אשר לא עלה עלי' עול שזה הי' הגרמא לחטא, היינו מצד שקיום המצוות שלהם הי' רק "בת שנתה" ל' יחיד, כלומר רק מצד הבנת טעמי המצוות אך בלא קבלת "עול" מצוות כחוק המלך, אבל "פרה" היינו הכפרה על החטא הזה, הוא "בת שתיים", כלומר היא כאשר מקיים המצוות מתוך שתי הכוונות גם ברצון להבין טעמיהן אך גם כחוק וציווי המלך. (ח"ב עמ' ע"ד)

איתא במדרש (תנחומא חקת ח'), בשעה שעלה משה למרום שמע קולו של הקב"ה יושב ועוסק בפרשת פרה אדומה הלכה בשם אומרה, אליעזר בני אמר עגלה בת שנתה ופרה בת שתיים וכו', אמר לפניו רבון העולמים יהי רצון שיהא מחלצי וכו'.

נ"ל דהנה בקיום המצוות יש ב' צדדים, מצד אחד מצוה לידע ולהבין טעמי המצוה כי אינו דומה מי שמקיים את המצוה רק כחוק וציווי המלך למי שמבין מה טעם יש בה. אך מאידך אם יקיים את המצוות רק מתוך ההבנה והטעם יתכן כי במצוה פלונית יאמר טעמה אינו נוגע לי ובמצוה אלמונית יאמר אין טעמה שייך כיום וכדו', ולכן גם אחרי שהבין כל טעמי המצוות עליו לקיימן כחוק המלך.

ולכן בקבלת התורה כפה הקב"ה על ישראל את ההר כגיגית (שבת פ"ח ע"א), כדי שתהא קבלת המצוות מתוך עול מלכות שמים כחוק

הלומד תורה לשמה אין לו להתיירא מלעסוק בנסתרות

פ' כל שאר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לְד'

(ויקרא ב' י"א)

כשאור שמחמיץ אחרים.

והנה אמרו חז"ל (חגיגה י"ד ע"ב) "ארבעה נכנסו בפרדס" והיינו להתעמק בסודות התורה ורק רבי עקיבא נכנס ויצא בשלום, אבל בן זומא הציץ ונפגע ועליו הכתוב אומר (משלי כ"ה ט"ז) "דבש מצאת אכול דייך פן תשבענו והקאתו".

וזהו הרמז שביום מתן תורה מביאים קרבן שאור וביכורים היינו דבש, שבא לרמז לאדם שאם הוא לומד תורה לשמה אין לו להתיירא מלעסוק בנסתרות ולא יחשוש שיגיע מזה לדעות של כפירה ח"ו.

(ח"א עמ' רצ"ט)

הנה בחג השבועות מקריבים שתי הלחם חמץ, מה שלא הי' בשאר קרבנות, וגם הוא נקרא "חג הביכורים" וביכורים הביאו גם דבש והיינו התמרים, ועיין בספר החינוך (מצוה ק"ז) שכתב שלא מצא רמז על זה עיי"ש.

ונראה הרמז בזה, כי הנה יש מי שחוטא מחמת תאוה, אך גרוע ממנו הוא החוטא מצד דעות כוזבות, כי הבעל תאוה אינו מכשיל אחרים כי הוא לעצמו בעל תאוה ומה לו שאחרים יחטאו, אבל בעל כפירה ודעות כוזבות מבקש שאחרים ג"כ יחזיקו בדעותיו והרי הוא

על ידי שמחנברים על היצר הרע מתעלים יותר מהמלאכים

בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם מה לילוד אשה בינינו, אמר להן לקבל תורה בא, אמרו לפניו וכו' "מה אנוש פי תזכרנו וכן אדם פי תפקדנו", אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה תחזיר להן תשובה, אמר לפניו רבונו של עולם מתירא אני שמא ישפוני בהקבל שבפיהם, אמר לו אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה.

(שבת פ"ח ע"ב)

השיב להם הקב"ה, שהוא בא "לקבל את התורה", שעל ידה יכול האדם לקדש את הגשמיות ולעשותה שתהא כולה לשם שמים לעשות רצון ד' ועי"ז הוא מתעלה יותר מן המלאכים. תמהו המלאכים "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו", הרי הוא יכול לחטוא, וזהו "תפקדנו" שהוא ל' חסרון ע"ד הכתוב "ולא נפקד ממנו איש" (במדבר

נ"ל לפרש מימרא זו על דרך זה, "בשעה שעלה משה למרום" כלומר שנתעלה למעלת המלאכים, תמהו המלאכים האיך "ילוד אשה" בעל חומר וגשמיות יכול להיות "בינינו" כלומר במעלתנו, והרי האדם הוא גשמי עפר מן האדמה והמלאכים רוחניים מן העליונים.

2
"לזאת אהובי בני רחימי לכבדני בתורה ומעשים טובים, אשר היא חיינו ואורך בעולם הזה ובעולם הבא..."
(שם בהקדמה)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לקבוע עתים לתורה בכל יום ויום..."
(קודש הילולים בהקדמה)

ל"א מ"ט), מה שאין כן המלאכים, שנקראים "עומדים" (ישעי' ו' ב') מפני שאינם חוטאים לעולם.

אמר הקב"ה למשה "החזיר להן תשובה", כלומר אמור להם שאף אם האדם חוטא, יכול הוא לשוב בתשובה. אמר משה "מתירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם", ע"ד שאמרו חז"ל (שבת קי"ט ע"ב) "אינו דומה הבל שיש בו חטא להבל שאין בו חטא", והיינו שאף על פי שהאדם יכול לשוב בתשובה מכל מקום מדרגתו נחותה מהמלאכים

שלא חטאו מעולם, ואם כן ישרפוני בהבל פיהם שהוא "הבל שאין בו חטא".

אמר לו הקב"ה "אחוז בכסא כבודי" כלומר שע"י תשובה שלימה יכול להגיע עד כסא הכבוד, כמו שאמרו חז"ל (יומא פ"ו ע"א) "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד", והקב"ה חותר לבעל תשובה שלימה חתירה מתחת כסא הכבוד (סנהדרין י' ע"ב) כדי שלא ישלטו עליו המקטרגים. (ח"ב עמ' כ"ג)

מכתבים למערכת

בס"ד

לכבוד ש"ב וידידי הי"ו

עורך ומפיץ גליון 'פרי קודש הילולים'

אחר ברכת יישר כח על זיכוי הרבים לעסוק בדברי תורתו של זקננו הגה"ק זי"ע ולדובב שפתיו, ברצוני להתייחס למה שהובא בגליון פר' בחוקותי, שמי שעושה את כל מעשיו הגשמיים לשם שמים נחשב לו שעוסק בתורה כל היום. ובהערה צויין שם, שרבינו מביא בהרבה מקומות את הרעיון זה ואת דברי הרמב"ם בנידון.

א. אציין בזה, שבהספדו של רבינו על חמיו הצדיק רבי יעקב דב הלוי פעלדמאן ז"ל (קודש הילולים ח"ב עמ' שלד), גם הובא הרעיון הזה והפירושו על מה שהיה דוד אומר, בכל יום הייתי אומר למקום פלוני אני הולך וכו'. ורבינו מסיים ומגדיר את חותנו, "אשרי מי שזכה לכך, שכל מעשיו שיהיו לשם שמים".

ב. עוד הערת הערה חשובה, שרבינו מבאר עם הרעיון הזה את דברי הזוהר הק'. עם זאת ששיטת רשב"י במסכת ברכות (דף לה:), שדברים ככתבון, 'לא ימוש ספר התורה הזה מפין והגית בו יומם ולילה', ואסור ליבטל מהתורה כדי לעסוק בחרישה וזריעה.

והנה ידוע מה שהקשו המפרשים שדברי רשב"י אלו סותרים למה שאמר במסכת מנחות (דף צט:), אפילו לא קרא אדם אלא קרית שמע שחרית וערבית קיים 'לא ימוש', ונאמרו בזה הרבה תירוצים. ואחד מהם הוא תירוץו של השדי חמד (מערכת וא"ו כלל טו), עפ"י הגמרא (שבת לג:), שכשרשב"י ובנו ר"א יצאו מהמערה אחר י"ב שנים וראו שאנשים חורשים וזורעים, אמר, מניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה, כל מקום שנותנין עיניהן מיד נשרף, וזה תואם את מאמרו במסכת ברכות הנ"ל.

יצתה בת קול ואמרה, להחריב עולמי יצאתם, חיזרו למערכתכם. ואחרי שנה יצאו, ורשב"י ריפא את מה ששרף ר"א, והראה לו כמה חביבין מצוות על ישראל, ובזה נחה דעתייהו. אז חזר בו רשב"י ואמר את המימרא המובאת במנחות, שאפילו קרא קר"ש קיים לא ימוש.

ויה"ר שזנכה כולנו לקבלת התורה,

בברכה כט"ס

י.ב.ש.

מגילת רות

על מצוה שמתקדש על ידה שם שמים מקבלין שכר בהאי עלמא

יְשָׁלֵם ד' פְּעֻלָּךְ וְתִהְיֶינָה מְשַׁכְּרְתָךְ שְׁלָמָה מֵעַם ד' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פָּאֵת לְחַסוֹת תַּחַת כְּנָפָיו

(רות ב' י"ב)

ונ"ל דהנה קיי"ל (קידושין ל"ט ע"ב) "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", אבל הנה אם בזכות המצוה מתקדש שם שמים ואחרים למדים ממנו לעשות אף הם מצוות, ע"ז יש שכר בעוה"ז והקרן קיימת לו לעוה"ב.

איתא במדרש (רות רבה ה' ד'), 'ישלם ד' פעלך ותהי משכרתך שלמה מעם ד', אמר רבי חסא אשר באת לחסות תחת כנפיו, ע"כ. והקשו המפרשים מה הוסיף רבי חסא, הרי רק חזר על תיבות הכתוב.

"עיקר כיבוד אב ואם לעשות רצון אבינו שבשמים כי זה נחשב לאבות כאילו המה עושים, והעיקר לקבוע עתים בכל יום ויום לתורה..." (שם בהקדמה)

"...מי שזכה להיות לו בנים וחתנים צדיקים וכו' המעשים שלהם יהיו לו למשען בעולם הבא וכו' ואין לנו חסד גדול מזה..." (עפ"י קודש הילולים בהקדמה)

וזוהו שאמר בועז לרות, "ישלם ד' פעלך" בעולם הזה, ואף על פי כן "תהי משכורתך שלימה" לעולם הבא, ועל זה ביאר רבי חסא, שאף על פי שאין שכר על המצוות בהאי עלמא, מכל מקום שאני הכא,

שהשכר בהאי עלמא הוא על כך "אשר באת לחסות תחת כנפיו" ומכך ללמדו הכל מוסר השכל ממך לעזוב כל הבלי העולם הזה כדי לידבק בד'.
(ח"ב עמ' כ"ו)

דברי התענוגים

ד"ת לקראת חג מתן תורתנו, מאת רבינו בנימין וואלף בן רבנו יואל זצ"ל רייכלס אב"ד שאפי, מח"ס "דברי התענוגים" אבי אם אביו של רבינו הגה"ק זצ"ל נערך ע"י הרב חיים יהושע זאב אורן הי"ו

ברכת התורה הוכחה על החשבת מתנת התורה ושכרה

על עזבם את תורת'י שלא ברכו בתורה תחילה

(בבא מציעא פ"ה ע"ב, נדרים פ"א ע"א)

והרשב"א נתן טעם לשבח לדבר, שהמברך על כל דבר מודה שכל השפע מהקב"ה, והוא סיבה ומשגיח על הכל. אף שטבע הארץ להוציא פירות ותבואה, אף על פי כן אינה יכולה להוציא שום דבר אלא על ידי השפע מהקב"ה. אבל מי שנהנה בלא ברכה אינו מודה בהשפע הנ"ל, אלא מאמין בהטבע, לפיכך מונע את השפעת השפע מהקב"ה, מידה כנגד מידה, והפירות לוקים.

והנה בפירוש רש"י הנ"ל, שלא ברכו בתורה תחילה וכו', גליא דעתיהו שאינה מתנה חשובה להם. כלומר שלא החשיבו את מתנת התורה שנתן לנו הקב"ה, כדי להבין ולעשות מצוות עשה, ולשמור מצוות לא תעשה, כמו שאמרו (קדושין מ' ע"ב) שהתלמוד מביא לידי מעשה, ולימוד התורה לשם תכלית זו הוא תורה לשמה, ועל ידי זה יש לנו שכר בעולם הבא.

ובזכות התורה יש לנו גם שכר בעוה"ז, והוא נחלת ארץ ישראל, כדכתיב (תהלים ק"ה מ"ד) 'זיתן להם ארצות גוים ועמל לאומים ירשו, בעבור ישמרו חוקיו ותורתיו ינצורו'. והמה לא החשיבו את המתנות שניתנו בשכר התורה לשמה, לפיכך אבדה הארץ, מידה כנגד מידה. ודבר זה לא היה יודע כי אם הקב"ה, שהוא יודע מחשבות, שאף שהיו לומדים תורה אך היה שלא לשמה, לשם קיום כל המצוות. לכן לא ידעו החכמים והנביאים לפרש דבר זה, עד שפירשו הקב"ה בעצמו. וקל להבין, ושפתיים ישק, שפתותיו ידובבו בקבר.

(מרפא לנפש דף לא ע"א)

שמעתי ממו"ח הרב הגאון זצלה"ה בדרשות תוכחותיו, שילמוד כל אחד תורה לשמה. והעמיד דבריו על הגמרא במסכת בבא מציעא דף פה ע"א, 'מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דיבר פי ה' אליו ויגידה על מה אבדה הארץ' (ירמיה ט' י"א), דבר זה אמרו חכמים ולא פירשוהו, אמרו נביאים ולא פירשוהו, עד שפירשו הקב"ה בעצמו. שנאמר (שם פס' י"ב) 'ויאמר ה' על עזבם את תורת'י אשר נתתי לפניהם', אמר רב יהודה אמר רב, שלא ברכו בתורה תחילה. פירש רש"י, קרא יתירא ד'אשר נתתי לפניהם' קא דרש, ברכת אשר בחר בנו מכל העמים, שהיא לפניה של דברי תורה. וכיון דלא מברכי, גליא דעתיהו שאינה מתנה חשובה להם.

ודקדק אדוני מו"ח ז"ל, חדא, למה לא ידעו החכמים והנביאים זאת. ועוד, הלוא מידותיו של הקב"ה להעניש מידה כנגד מידה, וכי בשביל שלא ברכו בתורה תאבד הארץ, הלוא אין זו מידה כנגד מידה.

ותירץ, דאיתא ריש פרק כיצד מברכין (ברכות ל"ה ע"א), כל הנהנה מהעולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקב"ה וכנסת ישראל. שנאמר (משלי כ"ח כ"ד), 'גוזל אביו ואמו ואומר אין פשע חבר הוא לאיש משחית', ואין אביו אלא הקב"ה, ואין אמו אלא כנסת ישראל. 'חבר הוא לאיש משחית', חבר הוא לירבעם בן נבט שהחטיא את ישראל לאביהם שבשמים. פירש רש"י, גוזל להקב"ה, את ברכתו. וכנסת ישראל, שכשחטאו הפירות לוקין.

"לזאת אהובי בני רחימי לכבדני בתורה ומעשים טובים, אשר היא חיינו ואורך בעולם הזה ובעולם הבא..."
(שם בהקדמה)

"...ולבני ד' יאריך ימיכם ושנותיכם בנעימים עם כל אשר לכם, להזכירני לטובה לבוע עתים לתורה בכל יום ויום..."
(קודש הילולים בהקדמה)